



ראינו סרט על מלחמת ספרד

מתאים לי כבעל וכאב לילדים. אז כבר הייתי בטוחה באהבתי אותו.

הוא התנהג אלי כמו שתמיד הלמתי שבעל צריך להתנהג עם אשתו. הוא דאג לנו בכל דבר. כל זמן פנוי היה מקדיש לי ולילדים. היינו יוצאים לטייל בגן החיות או בלונה-פארק, בכל הצגה לילדים היה עושה להם הפתעה ומביא להם כרטיסים. כשהיה שומע אחרי כן את תגובותיהם, היה אדם מאושר. הוא לא היה בא איתנו לאותן הצגות, כי היו אלה, כמוכן, הצגות יומיות, והוא היה עסוק בעבודה או בהוצאות באוניברסיטה. אבל כשהיינו חוזרים הביתה היה יושב איתם בסבלנות, מספר להם כל מיני סיפורים. אפילו אם אני הייתי עצבנית, היה צוחק ואומר שילדים לא מבינים, והם לא צריכים לסבול מהעצבות של הוריהם.

הילדים כל-כך התקשרו אליו, שלא היתה שעה במשך היום שלא דיברו עליו או שאלו עליו. הוא פינק אותם נורא. לא הספיק לומר מה הם אוהבים — וזה כבר היה בבית. הייתי מתמלאת שימחה, לראות את הילדים שלי חיים סוף-סוף באושר אמיתי. ובשביל זה הייתי אוהבת אותו כפליים.

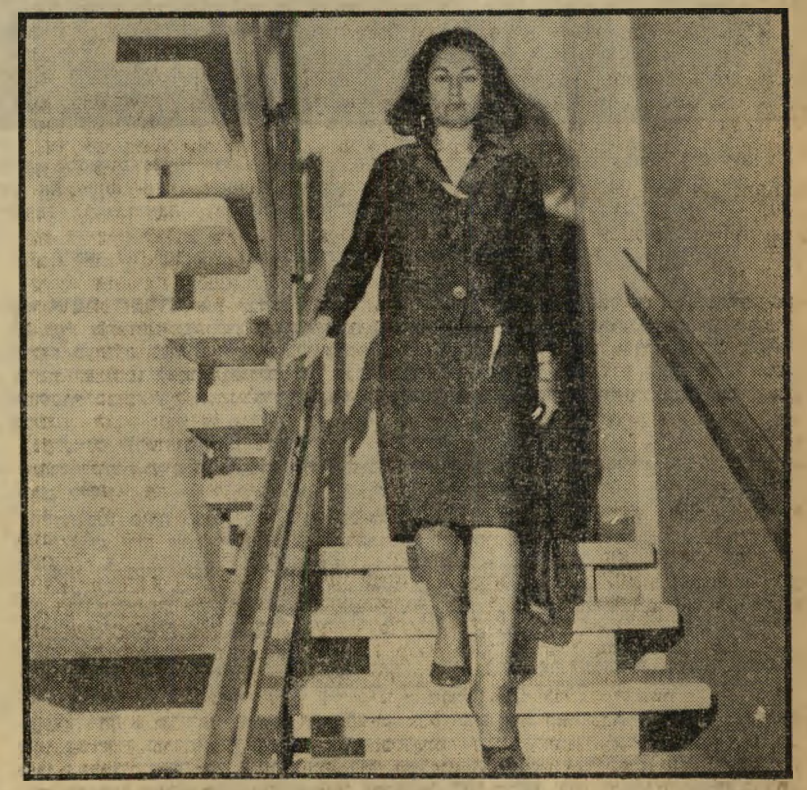
שאלתי אותו יום אחד אם היה רוצה ילדים משלו. הוא ענה לי: "לא, מספיק יש לנו שני ילדים. יותר חשוב שידגלו בסדר, מאשר להביא עוד שניים". פעם ישבנו כולנו מסביב לשולחן ארוחת-הבוקר בשבת. הילד היה תמיד רגיל לשמוע שקוראים לו דוקטור, דוקטור, ושאל אותו "דוד ישראל, מה זה דוקטור?". כשלא מצאנו את המלים הנכונות, איך להסביר, קרא הילד: "אני יודע כבר. דוקטור זה איש חשוב". מאז זה נשאר לנו כהלצה. כשצחקנו, תמיד קראנו לו, במקום בשמו — "איש חשוב".

בעצם, קראנו לו "איש חשוב", כי כך קרא לו בני. ילד זה הוא שובב גדול, וכשרק צמחו לו שיני הראשונות, הספיק כבר לשבור את השתיים הקדמיות. צמחו לו שתיים חדשות — וגם אותן שבר, כשהתחיל ונפל בכריכת השחיה. לכן לא יכול לבטא שיון, אלא סיון. מצחיק לחשוב שלשני הגברים החשובים בחיי נשברו השיניים.

החיים החדשים השפיעו על ישראל לא פחות מאשר עלינו. ראיתי שהם שינו אותו. בשיחה עם ידידים אמרו לי כולם שהם מתפללים איך יכולתי לשנותו עד כדי כך. הוא נראה בעשרים שנה יותר צעיר ושמח — לא כמו שהיה רגיל ללכת מדוכא ברחובות. מאשתו הראשונה לא היו לו ילדים. למעשה, גם אשה כבר לא היתה לו. הוא מצא בחיים החדשים כל מה שאני מצאתי וחיפשתי: את האווירה הטבעית, הנורמלית של משפחה, של אהבה ודאגה לאנשים שאיכפת לך על אושרם. סיפור אופייני על ישראל, הוא המעשה עם כלבתו, אוי. הוא אהב את הכלבה אהבה עזה והקדיש לה את האהבה שאנשים אחרים מקדישים לילדיהם. עד שיום אחד מתה. הוא היה משוכנע שהשכנים, בביתו בתל-אביב, שלא אהבו אותה, הם שהרעילו את אוי. הוא הלך עצוב ומדוכא.

"כשנגור פעם בדירה נמוכה יותר (כיום אני גרה בקומה הרביעית) אביא הביתה כלב", אמר לי. גיליתי שמחתה לחיצוניות של קצין מקצועי וזקוף, היה אדם חם, שבלבו הצטברה כמיהה לאהוב ולהיות נאהב. הוא היה צוחק מכל חוכמה קטנה של הילדים, תמיד סיפר בדיחות. כשהיה חוזר הביתה בערב, היה אוכר לי, "היום היה לי יום קשה, אבל עכשיו אני כבר לא עייף, שאני רואה אותכם". ועוד פרט, המוגד לחיצוניותו הנוקשה: הוא האמין שיש אלוהים בשמים. אני הייתי לפעמים אומרת: "אם יש אלוהים, למה נותן לנו לסבול?" והוא היה עונה: "יש אלוהים. עוד תראי שיהיה טוב". ערב פורים ירד גשם חזק מאוד. אמרתי לו: "גו, מדוע אלוהים מקלקל את חגיגת הילדים?" למחרת נפסק הגשם, ממש בנס והעלדידע התקיימה. הוא צילצל אלי מהעבודה: "את רואה שיש אלוהים בשמים?"

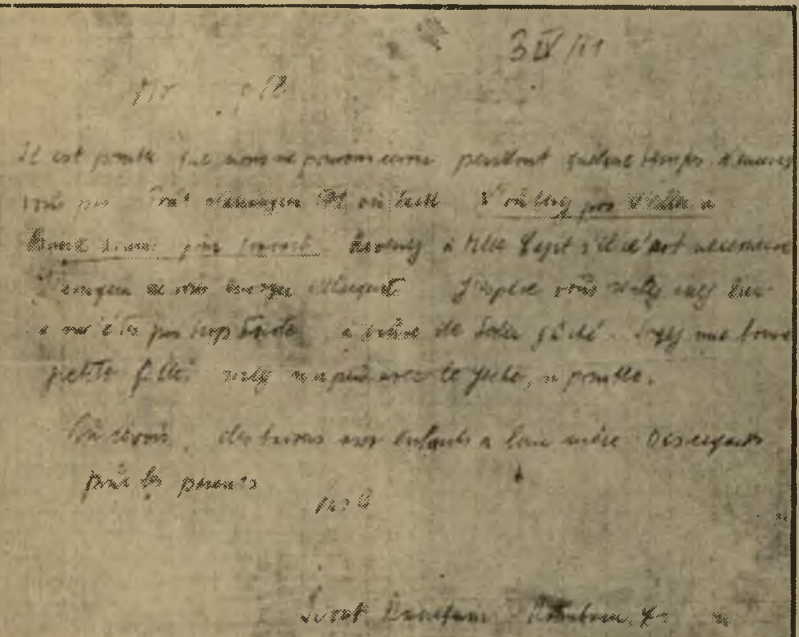
אהבנו לצאת פעם בשבוע למדענות לילה, פעם-פעמיים לקולנוע. כמו כל זוג אנומאלי בעיר. אני עוד לא שמעתי שלחיים כאלה קוראים חייהוללות. אף פעם לא השתכרנו. להיפך: הוא תמיד ידע לשמור על הגבול, וגם ידע באיזה זמן להפסיק לשתות. הוא גם ידע בדיק מתי שאני צריכה להפסיק. אפילו אם פגשנו באותם המקומות במכרים



מול הרחוב אורה יודת במדרגות ביתה, בדרכה החוצה. נדמה לה כי כל הארץ כבר שמעה עליה ומכירה אותה. בימים הראשונים צתה להסתגר בבית, מפחד הבריות. אולם עתה, התרגלה כבר למבטים הנשלחים לעברה.

שרצו להזמין אותו לשתיה, כשידע שזה הגבול, היה מסרב ואומר: מספיק לנו להלילה. התמונה, המצטיירת מתוך הסיפורים והרכילות בעתונים, היא של נואף מושבע, שהיה משתכר בבארים ומתחיל לפטט כל מיני סודות בטחוניים. עד כדי כך שהמשרה כבר שמה לב לכך, ושהשב. הזהיר את בן-גוריון שאדם כזה אסור לתת בו אמון. אינני יודעת בשביל מה ממצאים סיפורים כאלה. אולי יש להם עניין לומר שהחשדות נגדו התעוררו דווקא מתוך בילויים בבארים. אבל אני יודעת שזה לא נכון. לא יתכן שמישהו ראה פסול בצורה שבה היינו מבלים במועדוני-לילה. כי אם כן, אז כל זוג נשוי ושמרני, המבקר במקומות אלה, צריך להיות גם חשוד בריגול. אם התעוררו חשדות נגדו — ועל זה איני יכולה להביע כל דעה — הרי זה מסיבות אחרות. על-פי התנהגותו של ישראל בבארים, לא יכלו לחשוב כל מחשבה נגדו.

לוחשים גם שהיה יוצא עם נשים. מה זה נקרא, יוצא עם נשים? עד כמה שאני יודעת, ואני חושבת שידעתי את המצב כולו, היה יוצא רק איתי. קרה פעם שבאו וסיפרו לי שראו אותו עם איזה אשה, אבל התברר שזה היה עקב עבודתו, וכשיספרתי לו על זה, הוא צחק ולא רצה להאמין שאני האמנתי לסיפור כזה. גם לא היה לו צורך בכך. כי כבר היה אדם שליו, רגוע, מאושר. לא היה לו מה לחפש בבארים. לפני שהכיר אותי, היה אמנם מבלה יותר במועדוני-לילה. אבל הוא לא השתכר שם, ולא איבד את השליטה על עצמו, עד כדי כך שיתפרק על איזה נערת-באר ויגלה את סודות המדינה. הוא היה מבלה במקומות אלה לבדו, ואם שתה משהו — היה נעשה יותר שחקן, לא פטפטן. פעם אמר לי: "לולא הייתי פוגש אותך, הייתי גומר את החיים בצורה זו — בודד, שחקן".



המכתב הראשון אותו כתב ישראל בר מבעית-הסוהר לידידתו אורה, אחרי שנעצר. במכתב, מנסה בר לעודד אותה ומיעץ לה כי תמחר למצוא עבודה מאחר שלא יוכל לעזור לה בעתיד הקרוב.

כמובן, נואף והולל בלתי-מרוסן מוציא הונית-עופות. ומניין משיג פקיד של משרד הבטחון הונית-עופות? ברור, על כן, שהוא קיבל כסף מאיזה מקור סודי. זה ההגיון שרצו להתחזיר, כל אותם לוחשי ההשמצות, וכל מחפשי הסנסציות. אבל ישראל לא הוציא הונית-עופות על שום אשה — אפילו לא עלי. היתה לו הכנסה די גבוהה. אם כי היום סכומים כאלה כבר לא נחשבים למשהו כל-כך פנטאסטי. היתה לו משכורת של קרוב ל-600 ל"י ממשרד-הבטחון. משכורת דומה קיבל מהאוניברסיטה. חוץ מזה היה כותב מאמרים בהארץ ובהפועל-הצעיר, ועוד מפעם לפעם ספרים או רשימות בכל מיני כתבי-עת בארץ ובעולם. מסכומים אלה יכולנו להרשות לעצמנו את כל צרכי החיים, מבלי להזדקק לשום קרנות סודיות-כביכול.

אומרים עכשיו שישראל לא היה בכלל חשוב, סתם פקיד שעבד בקבלנות על איזה ספר, בשביל משרד-הבטחון. במשך השנים האחרונות, כך כתבו, כמעט לא התראה עם בן-גוריון. רק שש פעמים בסך הכל. אני לא יודעת להעריך באופן מדויק מה היתה חשיבותו של ישראל במערכת-הבטחון. ומה היו יחסי העבודה שלו שם. אני רק יודעת שלא פעם סיפר על פגישות עם שמעון פרס, כעל דבר שיגרתי ורגילי מאד בעבודה שלו. פעם אחת אפילו סיפר לי שנסע אל בן-גוריון הביתה, בתל-אביב. הוא עצר את המונית בפינת הרחוב, ולפני שהתנהג הספיק להתניע בחזרה את המנוע, הוא הגיע לבית. כשהמונית עברה, והנהג ראה שהוא נכנס לביתו של בן-גוריון, קרא לו ואמר לו: "תסלח לי אדוני, מגיע לך עוד לירה בחזרה". כשישראל סיפר לי על המעשה הזה, הוסיף: "מעניין לדעת, למה עשה זאת? האם מפני שהכבוד של כניסתי לבית בן-גוריון זיכה אותי להנחה במחיר, או שחשש שאני אתלונן אצל ראש-הממשלה שהנהג הזה לקח ממני יותר מדי כסף?". ועוד מעשה שהייתי עדה לו. נכנסנו ארבעתנו — הוא, הילדים ואני — לאכול צהריים במסעדה אוניברסיטאית. כשישבנו, נכנסו לשם המטכ"ל צבי צור וסגן שר הבטחון שמעון פרס. ישראל ניגש אליהם ושלושתם שוחחו בחמימות וידידות. בערב, כשבני רצה לספר לאמא שלי על הפגישה הזאת, לא ידע איך להגדיר את צירה. בסוף אמר: "לסקוב החדש". ישראל צחק נורא מהגדרה זו, והבטיח לספר אותה ללסקוב. "הוא בוודאי ינהג", אמר.

בזות ממסעדות וממוניות לא לקח אף פעם. כשהציעו לו, אמר שהוא לא הטיפוס שינצל את בילויי הפרטיים כדי לקבל את כספו מהעבודה, כפי שאחרים נוהגים לעשות. כי ישראל היה אדם ישר; לא רמאי. להיפך, פעם, כשמונית הסיעה אותנו למקום די רחוק, התפלננו שהנהג ביקש מחיר נמוך, ושהוא מעצמו הציע לישראל קבלה. כשישראל שאל אותנו למה הוא רוצה לתת לו קבלה, ענה: "אני מכיר אותך טוב. אתה היית פעם מפקד שלי, ואני שמעתי הרבה הרצאות שלך". היושר הזה התבטא בכל מיני צורות. פעם, למשל, רבנו והוא לקח את חפציו ועבר לגור בבית מלון, וזה בזמן שאני נשאיתי לגור בדירתו, ברמת-גן. הוא שלח לי כסף דרך עורך-דין בתוספת פתק: "עד שלא תסתדר, תמיד אעזור לך". אחרי דברים כאלה, איך יכולתי לא לאהוב אותו כמו משוגעת? על כל פנים, בקשר לקשריו עם דויד בן-גוריון, אינני יודעת את המספר המדויק של